

273

OTTONIS TACHENII

Secundæ Partis .

HIPPOCRATIS CHIMICI

Prolegomena

MORBORVM PRINCEPS .

DE fide est, in principio factam fuisse diuisionem aquarum superiorum ab inferioribus, separationem nimirum subtilis à spisso, lucis à tenebris, tenuem nimirum spiritum à fuliginoso corpore: Hippocrati IGNUM ab AQVA, alijs purum ab impuro, & in terminis nostris, acidum ab alcali.

Hoc sanè fuit omnium magistrorum Magistri opus, lumine si *De carnibus* scilicet spiritus, à Diuino verbo prodeuntis, solus enim igneus, & luminosus spiritus, Hippocrati *cuncta sciens* segregare heterogenea potuit, qui densiores partes deorsum versus præcipitauit: Ho-

M s mo-

274 PROLEGOMENA.

mogeneam verò materiam, & spiritui proximiorē, in lumen immortale constrinxit, atque coniunxit: densiorem partem humidam, & aqueam esse, ratio exigebat, ut in corpus continuum diduci, ac extendi posset. Humor enim omnium rerum, corporumque gluten est, ac ferrumen. Ignis verò in humorem agens, calefaciendo hunc calefacit. Ignis enim instrumentum calor est, cuius ope duo opposita vno eodemque labore operatur: humidam quippè naturam, dum à terrestri separat, illam rarefaciendo, hanc condensat, ita ut infinita ferè rerum, & plantarum genera in lucem, & humanam suppellectilem produceret.

*lib. 1. de
diata*

Optimè ergò Hippocrates, hæc duo elementa **IGNEM**, & **AQUAM** omnia posse, omnia illis inesse, affirmavit: à primo siquidem binæ qualitates masculinæ, calidi, & sicci, ab altero totidem feminæ, frigidi, & humidi effluentes, in mixtorum generatione concurrunt, & commiscuntur: ex parte nimirum prioris motus, ad generationem in mundo elementalī, unde vita: ex parte posterioris motus ad corruptionem, unde mors.

Quem-

PROLEGOMENA. 275

Quemadmodum autem Opifex
diuinus spiritus in principio sepa-
rauit subtile a spisso, sic, & hodiè
ipsa natura omnipotentis Creato-
ris ministra quotidie, & indefinen-
ter resoluit, & coagulat: cuncta-
que numero, pondere, & mensura
ministrat: separat enim aquam à
terra, resoluendo illam vaporis
modo in nubium regionem: &
rursus ibidem illam condensat,
vel coagulat in pluuiam, rorem,
niuem, pruinam &c. facundæ lu-
cis turgida: soluit inquam terræ
pinguedinem, vt spirituale pabu-
lum radicibus suppeditet, quod
depastrum in caulem, corticem, ra-
mos, fructus, substantiam denique
corpoream condensando migrat.
Idem artificium natura in anima-
libus exercet: nam cibus, & potus,
quos illa adhibet, resoluuntur in
succum, deinde in carnem, & ossa
&c. augentur, & condensantur,
sicque labens indiuiduorum repa-
ratur structura. Itaque omnia
confusa rerum semina, dictis duo-
bus instrumentis rarefaciendo,
scil. & condensando de potentia
in actum natura educit: educta
per constantem alterationis ro-
tam versans coagulando resoluta,
& soluta coagulando, hæc infe-

276 PROLEGOMENA.

riora tractat, & conseruat. Ars naturæ æmula in suis resolutionibus, & compositionibus, simile experitur, inquit Philosophus.

Adeoque separandi, ac diuidendi ars est, omnium artium antiquissima, præstantissima, nobilissima, quam cum Deus ipse ab origine exercuit, & naturæ commendauit, naturalique instinctu hominibus inplantauit, vt eam exercerent in hac mortalitate ad vitam, & sanitatem sustentandam, vt perquam necessariam: SACRAM idè Antiqui Ægyptii CHYMIAM, & Græci SPAGYRIAM, propter eius præstantiam, ac excellentiam vocauerunt, teste Berosio: Quæ nomina nil aliud sonant, quàm cum prudentia soluere, & coagulare. sicut facit ipsa natura indefinenter, tam in Macro, quàm Microcosmo.

Quicquid ergò Natura ab initio produxit, & in posterum productura est, SACRA hac PROTOCHYMICA arte producit: hac Methodo, ait Hermes, Mundus creatus est.

Cum autem creata cuncta suas patiantur infirmitates, quæ nil aliud esse possunt, quàm aut optimi dissolutio, aut pessimi coagulatione.

rio
ho
uel
na
era
ra
Ph
ra
co
dis

Me
ru
ru
ci
die
en
tid
me
ni

tas
lac
ei
ne
rie
lat
ho
fer
vff
ric
rif

PROLEGOMENA. 277

rio. Inde nata est necessitas, quæ Hipp. I. de
homines coegit inquirere, & in-
uenire Medicum, & Medicinam:
nam ante separandi artem non
erat medicinæ suppellex in ter-
ra, vt neque medicus iuxta Sacri
Philosophi textum, ordini natu-
ræ, & humanæ imbecillitati ac-
commodatum, aliàs enim scimus:
dixit, & facta sunt: &c.

Verum enim verò cum ipsa
Medicina in sui origine admodum
rudis esset, vt singulorum morbo-
rum singuli aduocarentur medi-
ci: vndè coaluerat multitudo me-
dicorum, ita & errorum. Artis
enim præcepta mutabantur quo-
tidie, & satis copiose sine funda-
mento naturæ collecta erant. Pli-
nio Auctore.

Medicamenta verò, quibus æ-
tas illa utebatur, licet non nisi ex
lacte accerferetur, attamen neque
eius coagulum, neque cremor, vt
neque serum, non nisi per spagy-
ricam, vel separatoriam artem, vl-
latenus habebantur: id quod, & in
hodiernum diem, non solum in
fero, sed etiam in omnibus rebus
vsi humano destinatis, necessa-
riò experimur.

Tandem Hippocrates Cōs rari-
ssimi doni vir, sincerioris medi-
cinæ

cinæ acerrimus vindex, Asclepiadum familiæ antesignanus, totiusque Græciæ lumen, sapientiæ singularis medicus, quem à veterum scientissimis ità approbatum, summisque elatum præconijs legimus, vt Diuinum virum appellare non dubitauerint, hic inquam, cum per vetustissimam SACRAM separandi artem Naturæ instrumenta Rarefaciendi, & Condensandi didicisset, & quod SPAGYRIA sola veræ Medicinæ mater esset; impossibile *exclamat*, eum medicinam intelligere posse, qui Naturæ opera, eiusque instrumenta non cognouerit. Quare omni studio annitatur, vt cognoscat, si modo eorum aliquid, quæ fieri debent, rectè præstare velit, quia Naturæ cognitio Medico omninò necessaria est. Idèd medicus Naturæ minister, sua prudentia obuiam ire conuenit, morbis instantibus, & naturis, & anni temporibus, & ætatibus COAGVLATA soluendo, & SOLVTA coagulando, sicut facit ipsa natura in omni re vbique similis: addit Pythagor. Hac namque ratione, vel maximè quod molestiam exhibet, quieuerit. Hæcque mihi curandi ratio videtur: indicare volens, fibi

*de veteri
Medicina*

Epidem.

*in aureo
carmine*

*de Natura
Humana*

PROLEGOMENA. 279

sibi in occultis reseruasse, propriis instrumentis metiri Naturam, & tantum solertibus per spagyriam patefacere, quæ Mathematicis demonstrationibus non obediunt. Hæcque pro generali methodo, prudenti satis dixisse, existimat. Prudentia autem, qua Hippocrates fuit dotatus, Galeno teste, Naturæ est intelligentia. Quare mendendi scientiam omnium postremam (vt ex paucis eius genuinis scriptis constat) maximè occultuisse, omnes antiquissimæ historiæ testantur, vt nulli in iisdem versato, dubium esse possit.

lib. 8. M. C.
9.

Spagyria itaque sola est radix, & fundamentum Antiquissimæ Hippocraticæ medicinæ (sit veritati venia) hæc vna soluit, & coagulat, tam in macro, quam in microcosmo, estque speculum veri intellectus, monstratque quemodo tangatur, & videatur veritas in claro lumine, Lullio sic attestante: Huius solius ratione medici olim fuerunt illustres: idque vnum impotant, & verbum illud (*creauit abulum Altissimus*) & additum mandatum illius, qui solus est misericors. Iubet enim nos sub indictione pœnæ infernalis obedire præpositis: & id quidem præceptum est.

Testam. c.
26.

Helmont.

Sed

280 PBOLEGOMENA.

Sed honora parentes, honora medicum augustius est, quàm obedire: cum cogamur etiam obedire minoribus. Medicus enim dicitur, quod sit mediator inter vitæ Principem, & mortem. Nunc verò matre interempta, in sectas concisa nil abiectius, nil vilius: eò quod sectarii omninò aduersam, & contrariam Hippocratis legibus obseruantes disciplinam impunè, proternè, indecorè Sacrosanctam medicinam summum, & maximè venerandum Omnipotentis donum dieteriis, facetiis, & præposteris auxiliis infament, vt medendi puritas in controuersias, rixas, coniecturas, & iactantias infandum labierit. Hinc progerminata est illius infælicis monumento, conditi inscriptio: Turba se medicorum periisse.

de Lege

Sanguineis ergò lachrymis deploranda esset calamitas hæc ab iis, qui Hippoc. & Galeni filios se esse gloriantur, & horum magistrorum sanissimam doctrinam non combibunt, sed quod nefas, alios fiturientes abarcent. Falsum enim est, quod scribunt sectarii, & stolidi contemptores Diuinæ gratiæ, SPAGYRIAM nouum inuentum esse, nihilque comercii
cum

PROLEGOMENA. 281

cum medicina habere, cum tamen
contrarium singulis momentis
vbique experimur. Hæc namque
etiam ruditer ministrata Naturæ
instrumentis indefinenter vtitur:
quid enim est euacuare, aperire,
purgare &c. quàm SOLVERE?
hinc purgantia, vt talia, solutiua
dicuntur. Quid incrassare, corro-
borare, quàm COAGVLARE?
sed abutuntur ignari Naturæ in-
strumentis, atque terminis artis, vt
aliquando satis validis soluentibus
repetitis contra magistri mentem,
corporis substantiam soluant, at-
que putidis excrementis submer-
gant. Vtuntur singulis horis Na-
turæ instrumentis, atque per spa-
gyricæ artis fructus diuitijs, deli-
ciis oppipare affluunt, & diffuunt,
eandem tamen vilipendere, atque
calumniis insectari apud vulgi
plebem nunquam, & nusquam
cessant. *Nesciunt quid faciunt*: ait
magister, dant sine mente sonos,
dant cassa, & inania verba.

Quid enim sunt syrups Apoze-
mata potiones, decocta, distillatæ
aquæ, & instrumenta medica quæ-
que in Myropoliis prostantia, quæ
soluta, & coagulata? Quid sacha-
rum, mel, quid cera, & oleum,
quàm per artem spagyricam se-

pa-

*de Medicis
Purgant.*

parata à facibus, & terrestriate?
Inuò ipsa extracta cassia, tartari
cremor, potio clara, quam magi-
stralem dicunt, atque vulgaria re-
media, quæ in vrbē vsu quodidia-
no tractant, & præscribunt, præ-
parari nullo modo queunt, nisi
spagyricum artificium concurrat.

Nonne acetum, panis, vinum, &
quicquid in humanos cedit vsus
eadem operatione continuè præ-
paratur? quis est, qui pro siti sedan-
da non lætetur bibere limpidum
haustum, atque à facibus separa-
tum? In hunc finem non solum
Magnates huius Regiæ, sed per to-
tam Italiam vtuntur specie tophi,
per quem aquas licet scaturientes,
& limpidas rursus percolant, vt
clariores, atque leuiorez fiant, hī
omnes vtuntur separatoria arte,
atque spagyri titulum vix effu-
giunt.

Et licet vinum pucinum, atque
Goslariensis cereuisia, pro generis
excellētia semper turbida sint, per
eandem tamen artem terrestrita-
te, & residentia semota, fiunt sua-
uissimi, & saluberrimi potus: Estq;
rudis, & rustica horum præparatio
Basilio Valentino Paradigma Na-
turalis philosophiæ, atque spagy-
ricæ artis.

*Curru tri-
umph. An-
tim.*

Quid

PROLEGOMENA. 283

Quid de sale dicent, cuius nemo ferè mortalium exors esse potest: paraturne alio modo, quam per spagyricam artem, id est, per humidi à sicco separationem?

Æternus rerum Parens primus artem exercuit Diuini Verbi virtute, nos verò inde edocuit, & iussit, Mineruæ manum admouere: quare Hippoc. *Diuina mens edocuit, sua opera imitari, cognoscentes quæ faciunt, & ignorantes quæ imitantur.* Quid aliud sonant prudentissimi chymico-Medici verba, quàm quod huius artis Auctor fuit ipse omnipotens DEVS? qui omnibus sublunaribus, tam animalibus, mineralibus, quàm vegetabilibus RESOLUTIONIS & CONDENSATIONIS instrumenta, pro eorum augmento, & decremento indidit. Idè quoque eadem linea subiungit: *Omnia similia sunt, omniaque per similia instrumenta laborant, licet ignavis dissimilia appareant.* Sic & ipsa Medicina, de qua nobis sermo, cum Spagytiæ pro fundamento habeat, nil aliud facit, quàm SOLVERE, & COAGVLARE, seu vt alibi docet Magister, addere & subtrahere, & qui hoc ignorat, *inquit, Paracelsus se habet ad verum*

lib. 1. de
dieta

me-

medicum, tanquam coquus porcorum, ad coquum Principum: sic nec frustra excelsi ingenii Lullius reliquit: *Nunquam scientia erit, vel ars, nisi primo inchoetur, & incipiatur à suis certis principijs:* ut non immeritò Mathiolus scribere audeat: Neminem medicum absolutum esse posse, imò ne mediocre quidem, qui in spagyria non sit exercitatus: nam hac vna Dianæ lampade prudens medicus plus cernit, quàm vulgaris aperto Sole: Patet id ex variorum præclarissimorum virorum scriptis, qui Numinum instar semper milii sunt colendi, cum rationem alicuius obscuræ rei reddere conantur, ad spagyriam, quam non intelligunt, confugiunt. Vnicum ostendam exemplum, quod cum ad medicinam spectet, minimè omitendum. Anselmus Boetius de Boot, Rudolphi Secundi Imperatoris Medicus cap. 193. lib. 2. de lapide Bezaar hæc habet. *Qui id non capit, perpendat spiritus virrioli, & spiritus tartari antipathiam, uterque enim istorum acidissimus, & acutissimus est, si misceas, viriusque acrimonia perit. & liquor redditur insipidus.*

Nobilissimus, & præstantissimus
hic

præfic.
153

PROLEGOMENA. 285

hic vir, cum videret spirit. vitrioli ab alcali tartari absorptum in vitriolum verti, credebat ambos liquores acidos spiritus esse, & ab inuicem in sapore nihil differre: sed spiritus tartari, quocunq; modò distillatus, non acidus, sed amarus existit, neque insipidus ab illo fit spir. vitrioli, sed semper idem, adeoque cadit eius antipathia mechanica. Apparet exindè, vetustissimam dominam, sacramque scientiam, ad quam appellat, nunquam salutasse, adeòque plurimas fabulas, sub spagyriae umbra posteritati narrasse, necesse est: rectè idè indicat Tabula smaragdina; *per hoc genus demonstrandi fugiet à te omnis obscuritas.*

His antiquissimis fundamentis timore deposito superstruam infalibilem, & nunquam à ratione declinantem præsentem Hippocraticam Methodum, neque latum vnguem à Naturæ operatione, veterumque firmissima doctrina discendam, utilissimum enim semper mihi vilum fuit, præsertim in actuali medicinæ parte, in qua de propria, & proximi salute agitur, Senecæ consilium sequi, vt prudēs, & sanitatis conseruandę studiosus, relictis iuniorum riuilis, fontes se-

cte-

Etetur, & adeat, ex quibus limpida, non cœnosam aquam scaturientē hauriet. Concludo me hoc compendioso, nullum alium patronū. seu defensorem eligere, quam vos prudentes, paucos, & Hippocraticæ medicinæ Alumnos, improbis enim, & vetustissimæ scientiæ ignaris, atque Decanis placere nunquā studui. Propterea ordinem hęc nō seruavi, scholastico more, sed quomodo fuit alterum ab altero. Vestra ergo interest, quum prudentes sitis, & arte Hippocratica digni, quæ hac methodo solius charitatis ergo tradidi, multa prosequi gratia. Quod si fortē aliqua prætermisimus, vel inconcinnē diximus, optimē scimus, nil esse tam ornatum, quod expoliri ulterius non possit, nec tam plenum, quod incrementum accipere nequeat.

His præmissis ipsum opus aggredi pergam: Antiquitatē enim, Nobilitatem, præstantiam, & necessitatem spagyricæ artis, modestis ingeniis satis lucidē hucusq; ostendisse, & confirmasse videor, atque paulatim in subsequentibus clariora euadent.

C

T

ni ar
liger
fieri
ac fi
corri
nes,
Hinc
sim
arthu
suos
inse
Su
incer
tibus
bus
tur,